

**Aportació escultòrica
de Frederic Marès al retaule
major de l'església de Santa Maria
de Montblanc (1952-1956)**

Ramon Ribera Gassol

● Aportació escultòrica de ● Frederic Marès al retaule major ● de l'església de Santa Maria de ● Montblanc (1952-1956)

● Ramon Ribera Gassol

● Raval de Lleida 1, 2n
● 43430 Vimbodí

Paraules clau: escultura religiosa, segle XX, Montblanc, Frederic Marès.

Resum

Notícia de les escultures de fusta de Sant Pere i Sant Pau que Frederic Marès obrà per al retaule major de l'església parroquial de Santa Maria de Montblanc en la segona meitat del segle XX.*

Noticia sobre las esculturas de talla de San Pedro y San Pablo que Frederic Marès realizó para el altar mayor de la iglesia parroquial de Santa María de Montblanc en la segunda mitad del siglo XX.

Pere Benavent i el retaule major

A partir de la desestimació per part de la Comisaria General del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional del projecte de l'escultor Camps i Arnau,¹ la Junta Proretaule de Montblanc encarrega un altre projecte a l'arquitecte Jeroni Martorell que no es portà a terme a causa de la seva inesperada defunció, per la qual cosa s'encarregà a l'arquitecte Pere Benavent de Barberà i Abelló (1899-1974). Aquest presentà un primer projecte que fou desestimat; ignorem, però, si arribà a presentar un segon projecte, el qual li fou acceptat per part de la Junta, l'Arquebisbat de Tarragona i la Direcció de Belles Arts i fou tramès a Montblanc el desembre del 1951. El projecte o projectes (el que estudiem finalment restà inacabat) havien de considerar que el lloc central de l'estructura seria ocupat per la figura exempta de la Mare de Déu del Cor.

* Agraïxo molt l'ajut d'Ernest Ortoll, del Museu Marès, per a la realització d'aquest treball.

¹ Sobre aquest aspecte podeu consultar el nostre treball "Josep M. Camps i Arnau, escultor. Obra a l'església parroquial de Santa Maria de Montblanc". *Aplec de Treballs* (Montblanc), 21 (2003), p. 199-224.

Ja comentarem que va haver-hi un petit conflicte entre la Junta Proretaule i el nou arquitecte per designar quin escultor o escultors havien d'intervenir-hi (així ho demostren les cartes que es conserven a l'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Demarcació de Barcelona); finalment, s'arribà a una entesa i, segons s'esmenta en dues cartes (del 29-7-1952), l'escultor Frederic Marès féu de mitjancer en el conflicte, el mateix arquitecte es reservà el dret de designar la part escultòrica que realitzaria cadascun dels tres escultors proposats (Camps i Arnau, Busquets i Marès): "Que yo, en mi calidad de Arquitecto autor del proyecto y director de la obra de su construcción, precisaré libremente y en el momento oportuno cual de los antedichos conjuntos escultóricos será realizado por cada uno de los escultores consignados en el apartado precedente."² Finalment, la distribució escultòrica del retaule restà de la manera següent:

Me ha parecido una manera relativamente decorosa para la obra y para dar fin a una situación realmente desagradable, a base de que Busquets realice, como es justo, el elemento principal o sea la cartela y acompañamiento angélico de la imagen, Marès las dos grandes imágenes de San Pedro y San Pablo que flanquean el retablo, y Camps Arnau los cuatro relieves del retablo representativos de los, cuatro primeros Misterios de Gloria del Rosario mariano. Esta misma tarde voy a concretar esta distribución a la Junta de referencia y espero que no surja ningún nuevo incidente que perturbe al actual statu quo.³

Frederic Marès i Pere Benavent suposem que ja es coneixien, ambdós eren acadèmics de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona i, a banda, també col·laboraren en altres projectes; d'aquí possiblement la seva elecció per realitzar les dues escultures del retaule major montblanquí.

Frederic Marès. Notes biogràfiques

Frederic Marès i Deulovol (Portbou, Empordà, 1893 - Barcelona, 1991) escultor, col·leccionista i erudit.⁴ Es formà a l'Escola Superior d'Arts i Indústries i Belles Arts de Barcelona, el seu aprenentatge pràctic l'inicià al taller de l'eminent escultor modernista Eusebi Arnau i Mascort; l'any 1913 amb una beca de l'Ajuntament de Barcelona va marxar a estudiar a París, on començà l'interès pel col·leccionisme, que ja no deixà la resta de la seva vida. Es considera que l'any 1918 s'inicia la seva carrera com a escultor professional; posseï diversos càrrecs

² Carta (Barcelona, 29-7-1952) de Pere Benavent dirigida al plebà de Montblanc Lluís Robinat i Pau. Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Demarcació de Barcelona (AHCACB).

³ Carta (Barcelona, 29-7-1952) de Pere Benavent dirigida a l'arquitecte Alexandre Ferrant. (AHCACB).

⁴ Per a més informació sobre la vida i l'obra de l'escultor Frederic Marès, vegeu: *Catàleg d'escultura i medalles de Frederic Marès. Fons del Museu Frederic Marès / 4*. Barcelona: 2002.

directius en institucions barcelonines, com el Cercle Artístic, el Foment de les Arts Decoratives, l'Escola d'Arts i Oficis i l'Escola Superior de Belles Arts. Els seus treballs escultòrics comprenien el retrat, l'escultura ornamental i decorativa, l'estatuària pública i commemorativa, la medallística, obra funerària (panteons) i obra religiosa. Dins d'aquest darrer àmbit la seva producció es basava en un llenguatge tradicional, sobri, auster, de formes estilitzades i rígides, amb vestidures de plects senzills i rectilinis; podem admirar-la a Barcelona, Vilanova i la Geltrú, Parets del Vallès, Figueres, l'Arboç del Penedès, Arenys d'Empordà, els monestirs de Montserrat i de Poblet, Gavà, Camprodon, Inca, Portbou, Calella, Llinars del Vallès, Granollers, Corró de Vall, Pineda de Mar, etc. Féu donació de la seva important col·lecció d'art a la ciutat de Barcelona, la qual s'inaugurà oficialment en forma de museu l'any 1948. L'any 1979 va fer donació a la vila de Montblanc d'una important col·lecció formada per pintura i escultura hispànica que inicialment es va instal·lar a l'antiga església de Sant Marçal i, actualment, es pot visitar en la que fou presó de Montblanc (carrer de la Pedrera).

Sant Pere i Sant Pau. Escultures per al retaule major de la parroquial de Montblanc

Com hem esmentat, a Frederic Marès li fou assignada la realització de les escultures dels dos sants que flanquegen els relleus de l'escultor Camps i Arnau. En un primer moment, l'arquitecte (carta 13-10-1952) li deixà al seu criteri l'elecció del material amb què havien d'estar fetes, però finalment la Junta Proretaule per raons pressupostàries (carta 17-11-1955) decidí que fossin de fusta policromada, només amb algunes parts daurades lleugerament (carta 21-10-1952).

Foren realitzades el primer semestre de 1956 i tingueren un cost total de 45.000 pessetes (carta 21-10-1952).

Sant Pere (fig. 1). Montblanc

- Sense signar
- 1,80 cm d'alçària × 45 cm d'amplària
- Situada a la part lateral esquerra

El Sant se'ns presenta dret amb la mirada frontal, amb barba i túnica cenyida sense mànegues, que deixa al descobert l'espatlla esquerra; amb la mà dreta recolzada al pit sosté una gran clau (símbol de posseir el càrrec de porter del Regne celestial), mentre que amb l'altra mà sosté part de la túnica i una xarxa de pescador; el seu ofici era el de pescador juntament amb el seu germà Andreu al llac Genesaret a Cafarnaüm. Les túniques deixen entreveure part dels peus.

Al Museu Frederic Marès de Barcelona es conserven dos esbossos preparatoris sobre la figura sencera del sant, on agafa detalls de les dues per realitzar la de Montblanc i un esbós del cap, tots apareixen reproduïts en el llibre *Catàleg d'escultura i medalles de Frederic Marès. Fons del Museu Frederic Marès / 4*. Barcelona: 2002.

– Esbós de Sant Pere. Terracota. 1955. 28,6 × 10,7 × 8,6 cm. MFM 3229 (núm. catàleg 126, p. 141) (fig. 4).

– Esbós de Sant Pere. Guix. 1955. 92,5 × 34,5 × 23,5 cm. MFM 3306 (núm. catàleg 127, p. 142)

– Cap de Sant Pere. Fusta. 1955. 42,5 × 22,5 × 26,4 cm. MFM 3672 (núm. catàleg 128, p. 142) (fig. 2).

Fig. 1. Imatge de Sant Pere. Església de Santa Maria, Montblanc.

Fig. 2. Figura de Sant Pere. Esbós. Museu Frederic Marès, Barcelona. (Foto Ramon Muro. Arxiu fotogràfic Museu Frederic Marès).

Sant Pau (fig. 3). Montblanc

- Sense signar
- 1,80 cm d'alçària × 45 d'amplària
- Situada a la part lateral dreta

El sant se'ns presenta dret, amb la mirada frontal, amb barba, túnica cenyida, a la mà dreta sosté una espasa de grans dimensions, i a l'esquerra sosté un llibre que simbolitza *Les epístoles*, del qual en fou l'autor. La túnica deixa entreveure els peus.

Al Museu Frederic Marès de Barcelona es conserva amb alguna diferència l'esbós sencer de l'escultura, reproduït en el llibre *Catàleg d'escultura i medalles de Frederic Marès. Fons del Museu Frederic Marès / 4*. Barcelona: 2002.

– Esbós de Sant Pau. Terracota. 1955. 30 × 9,5 × 7,5 cm. MFM 3232 (núm. catàleg 125, p. 141) (fig. 5).

Fig. 3. Imatge de Sant Pau.
Església Santa Maria, Montblanc.

Fig. 4. Esbós de la figura de Sant Pere (en terracota).
Museu Frederic Marès, Barcelona. (Foto Ramon Muro.
Arxiu Fotogràfic Museu Frederic Marès).

*Fig. 5. Esbós de la figura de Sant Pau (en terracota). Museu Frederic Marès, Barcelona.
(Foto Ramon Muro. Arxiu fotogràfic Museu Frederic Marès).*

Apèndix documental

En aquest apartat reproduïm algunes de les cartes per ordre cronològic, relacionades directament amb l'escultor Frederic Marès, que es conserven amb la documentació referent a la construcció del retaule major, a l'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Demarcació de Barcelona.

DOCUMENT I

Barcelona, 13 octubre de 1952

Sr. D. Frederic Marès
Ciutat

Benvolgut Frederic:

Per no retrassar-ho ja més em decideixo a enviar-te el projecte d'altar major de l'església de Santa Maria la Major de Montblanch per tal que vulguis mirar-te'l i dir-me quina quantitat et sembla de fixar per l'execució de les dues imatges que flanquegen el retaule —que són les que et corresponen a tu— car la Junta d'Obra del temple i el Plebà que la presideix volen sapiguer que és el que els costarà el projecte un cop acabat, amb l'escultura i tot. El material d'execució d'aquestes dues imatges —que ho són de Sant Pere i Sant Pau, apòstols pot ésser el que et sembli. Per a la teva orientació et diré que tant l'altar com el retaule en llur arquitectura seran probablement d'aquella calça rogenca montblanquina —la Junta hi té molt d'interès— polida en l'altar pròpiament dit i finament buixardada en el basament i emmarcats del retaule. Els relleus d'aquest i probablement el Sagrari seran d'alabastre, i la cresteria del retaule també ho serà probablement de talla daurada i policromada i la glòria angèlica que rodeja aquesta imatge serà també d'alabastre.

Les imatges per tant poden ésser del que es vulgui, encara que l'alabastre tal vegada no seria tampoc inadequat. Ho deixo de moment al teu bon criteri. El que em convé és que així que puguis em pressupostis la teva feina d'escultor en aquest projecte partint d'un determinat material, el que tu creguis.

Resto en espera de les teves notícies i entre tant em repeteixo teu afectíssim que t'estreny cordialment la mà,

Pere Benavent de Barberà

Anexe: Pla de referència

DOCUMENT 2

Escuela Superior de Bellas Artes de San Jorge. Barcelona
Director

Don Pere Benavent
Arquitecte
Barcelona, 21-X-52

Benvolgut amic:

Contestant la teva lletra passo a informar-te del pressupost de les dues estàtues de Sant Pere i Sant Pau per a l'Església de Santa Maria de Montblanch.

En alabastre lleugerament policromat, les dues:
55.000'00 Ptes. (cincuenta-cinc mil).

En talla, fusta, daurades en or degudament matisat:
45.000'00 Ptes. (cuarenta-cinc mil).

No estan compresos en el pressupost les despeses i acarreixos.

Les estàtues són pressupostades a la mida de dos metres d'altura.

Sens més per avui, rep una abraçada del teu bon amic,

Signat: Frederic Marès

Algun matí que puguis passar per l'estudi t'ensenyaré unes imatges que he acabat. M.

DOCUMENT 3

Plebanía y Arciprestazgo de Santa María la Mayor
Montblanch, 17-Noviembre-1955

Sr. D. Pedro Benavent y de Barberá
Arquitecto
Barcelona

Muy distinguido y apreciado Señor: Recibí su atenta carta de fecha siete de los corrientes. El pasado domingo reuní la Junta de la Obra para tomar ya determinaciones concretas en vista al resultado de la colecta popular que se está haciendo todavía (falta una tercera parte de familias para visitar) y al poco tiempo que se dispone para la ejecución de la obra, que desearíamos se pudiera inaugurar por la Fiesta de la Santa Titular día quince de agosto. En cuanto a lo que constituye la segunda parte de la obra o retablo estamos todos de acuerdo en que se realice a base de los precios que Vd. nos envió. Nos gustaría que como la otra vez el Sr. Bartolí contara el coste de la colocación y materiales, esto es, la obra completamente terminada. Si le parece bien hacer la gestión V. ya puede hacerla, y si no ya veríamos nosotros al Sr. Bartolí.

En cuanto a las tallas del Sr. Marés hay conformidad total en que sean de madera policromada. En cambio no la hay por ahora en cuanto si es conveniente encargarlas ahora mismo o esperar otro año para ver si se reúnen más limosnas puesto que ahora no disponemos de ellas. La tendencia general, patrocinada por un servidor, es de que se construyan ahora, ya que no me veo capaz, después de esta colecta, de pedir más limosnas por el Altar hasta que venga un año de abundancia, puesto que hace cinco años y medio que no hago otra cosa.

No tendremos más remedio que responder unos cuantos de la cantidad, pidiendo antes al Sr Marés que si es posible se limite lo que buenamente pueda, puesto que el mismo señor, como V. recordará, este verano me animaba a hacerlo cuanto antes. Que le parece a V. mas prudente o más eficaz para lograr este objetivo; visitarle V. o bien hacerlo yo personalmente, como párroco que expone esta necesidad? Ya tendrá la bondad de indicármelo cuanto antes?

Ya nos pondrá al corriente de las gestiones que se vayan haciendo para participarlas a la Junta y a los fieles, a ver si así se sostiene el optimismo hasta el final.

Siempre muy suyo en Jesús.

Luis Robinat, pbro.

DOCUMENT 4

Ciutat, 5 des. MCMLV
Sr. D. Frederic Marès
Present

Benvolgut Frederic:

Acabo de rebre una carta del Sr. Plebà de Montblanch en que em diu que ha estat a veure't i que ha quedat complagudíssim de la gran amabilitat amb que l'has rebut. Jo li he contestat que no em sorprenia car l'amabilitat era habitual en el teu tracte i que endemés senties veritable per la vila de Montblanch, per l'església de Santa Maria la Major i per l'obra que hi està fent el Sr. Plebà.

Com que diu que em posi d'acord amb tu en el tocant a característiques de les dues imatges que han de flanquejar l'altar, obra teva, per guanyar temps et trameto adjunt un marió del projecte per a que hi comencis a pensar. He d'advertir-te, però, que com que hem suprimit la cresteria del retaule és convenient reduir una mica les imatges laterals, no sols en altura sinó en volum. Pensa-ho i el dia que ens vegem n'acabarem de parlar per poder posar fil a l'agulla si és que així ho teniu convingut amb el Sr. Plebà. Sense altre particular de moment, t'estreny cordialment la mà el teu afectíssim,

Pere Benavent de Barberà.

Anexe.

DOCUMENT 5

Barcelona, 13 de julio de 1956.

Rdo. D. Luis Robinat Pbro.
Plebano de Santa María la Mayor
Montblanch (Tarragona)

Rdo. Sr. Plebano:

Me complazco en poner en conocimiento de Ud. que ayer estuve en el taller de Don Federico Marés viendo en él, completamente terminadas, las dos imágenes de San Pedro y San Pablo que deben flanquear el altar mayor de Santa María. A mi modo de ver se trata de dos magníficas imágenes perfectamente adecuadas a su objeto. Me ha dicho el Sr. Marés que espera órdenes de Ud. puesto que como le digo las dos imágenes están perfectamente terminadas y en disposición de ser remitidas.

En cuanto a los relieves, el Sr. Miret tiene los dos primeros sacados de puntos y muy adelantados y a punto de ser terminados, cosa que no ha podido hacer ya con el tercero por faltarle aún el alabastro que espera recibir en breve. El Sr. Camps está trabajando en el cuarto relieve que espera poder pasar al yeso la próxima semana. Por parte de uno y otro se hace lo humanamente posible para activar la cosa. La mayor dificultad con que se tropieza es la informalidad del suministrador del alabastro.

Ruego pues a Ud. quiera ponerse en relación directa con el Sr. Marés para el asunto del envío de las dos imágenes.

Deseando a Vd. un buen verano, me recomiendo una vez más a sus oraciones y me repito de Vd. afectísimo amigo y servidor *in Xto.* q. b.s.m.

Pedro Benavent de Barberá

DOCUMENT 6

Tarragona, 19 julio 1956

Sr. D. Pedro Benavent y de Barberá
Barcelona

Muy distinguido Sr mío y amigo: He recibido su atenta carta en la que me comunicaba estar ya terminadas las tallas de S. Pedro y S. Pablo para la Iglesia de Santa María de Montblanch.

Tenía la seguridad que le había escrito anunciándole mi nuevo traslado a la parroquia de San Juan Bta. de Tarragona, nombramiento que firmó el Sr. Cardenal hace poco más de un mes. Por lo que se ve es solamente una idea mía, ya

que me escribe en Montblanch. Ya ve que cosas ocurren. Cuando estaba a punto de poner la corona a las obras y celebrar las fiestas del Cincuentenario me viene el traslado. Falleció el Dr. Pijoan que antes había sido párroco de S. Francisco de Reus, y se le ocurre al Sr. Cardenal nombrarme a mi para esa vacante. Pues ya lo sabe Sr. Benavent, en Tarragona me tendrá incondicionalmente a su disposición.

Hoy escribo al Sr. Marés comunicándole que el día 27 de los corrientes estaré en Barcelona para visitarle a él y ver las dos preciosas tallas que solo vi hace mes y medio a dos, el día último que tuve el gusto de ver a V. Este mismo día me gustaría poderle ver de nuevo y ofrecerle personalmente mi nueva casa y amistad. Ha sido nombrado para sustituirme en Santa María de Montblanch el Rdo. José Farré. Suyo afm. en el Señor.

Luis Robinat Pbro.

Dades de l'estudi

Rebuda, desembre 2006; acceptació, gener 2007; supervisió, Josep M. Grau Pujol.